

Polet - Četrtek, 06.12.2007

Fotograf Goran Bertok v najnovejšem fotografskem ciklu stopa na drugo, nevidno stran življenja.

Šelest smrti

Ob fotografski seriji, poimenovani Still life (2006), s katero je Goran Bertok sodeloval tudi na zadnjem ljubljanskem grafičnem bienalu, so nekatere interpretativne možnosti še ostajale odprte; nedorečenost teh »tihožitij« je ustvarjala bistveni suspenz. A če je gledalec tam še utegnil ugibati, ali upodobljena oseba le spi ali pa je res mrtva, je Bertok v najnovejšem ciklu brezkompromisno izničil vsakršno dilemo. V najnovejši seriji Post Mortem se je namreč lotil upodabljanja telesa, katerega srce nedvomno ne bije več, s čimer je zakoličil še eno fotografsko obdobje v dekonstrukciji tabujev, povezanih z minljivostjo in končnostjo človeškega bitja.

Kar pa resda ni storil prvič, a ob omembi še enega odmevnega cikla, ki nosi ime Obiskovalci (2004), velja izpostaviti drugačen vsebinski naglas: od podob trupel, razpadajočih v »peklu« krematorijske peči, je Bertok tokrat segel k fotografski obdelavi starejšega moškega, čigar zenice, kakor vidimo na eni izmed fotografij, so samo še ugaslo temno brezno – skrivnostno, nedoumljivo in strašno natanko toliko, kot je strašna sama smrt.

Razstavljena serijo Post Mortem sestavlja devet barvnih fotografij nekoliko večjega formata. Avtor se je osredotočil na ozke izseke iz neposredne bližine fotografiranega trupla, ki ga nikoli ne vidimo vsega; zanimali so ga predvsem detajli, kot so oči, roke, usta. Zdi se, da se je z ovekovečenjem delov telesa Bertok želel čim bolj približati življenju, ki je ugasnilo; razbrazdana koža, zemljevidi kožnih gub, okorni, skrivenčeni prsti sestavljajo delčke zgodbe, katere potek je seveda prepuščen domišljiji gledalca. Deli telesa, marsikdaj potopljeni v brezimno črmino ozadja, so ponekod prekriti s kopreno ivja; drobni kristali ledu, ki od daleč, na prvi pogled, spomnijo na plesen, še povečajo potujitveni učinek, to neznosnost prizora, h kateremu smo bili kot voajerji pripuščeni. Truplo, očitno fotografirano v hladu mrtvašnice, se tako pred gledalčevimi očmi spreminja v zamrznjeni predmet z inventarno številko, v njem je najti le malo tistega dostojanstva, ki bi zahtevalo sočutje.

Fotografijam kot takim je seveda le težko kaj očitati; pričajo o nedvomnem mojstrstvu avtorja, ki jih je posnel. Kar preseneča, je njihova tiha, spokojna lepota, ki je v ostri opoziciji z upodobljeno snovjo. Prepričljivost teh visoko estetiziranih posnetkov se napaja ravno iz tega precepa – a zdi se, da njihova sugestivnost ni toliko posledica brezhibnega, do skrajnosti dodelanega verizma, kakor je plod zanikanja našega razuma, njegovih jalovih poskusov, upirati se faktični resničnosti podob, ki se v svoji morbidni nujnosti ponujajo na ogled, vse do konca. Liberalna potrošniška družba, je nekje zapisal francoski pisatelj Michel Houellebecq, pozna le en strah, in to je strah pred staranjem in smrtjo.

Bertok se kot fotograf že veliko let ukvarja z reprezentacijami telesa. Pregled dolgoletnega, nemalokrat kontroverzno obarvanega delovanja na tem področju razkriva avtorjevo željo po raziskovanju temnejših plati njegove pojavnosti; sledeč dolgi krščanski mučeniški ikonografiji ga tako zanimajo predvsem tista telesa, ki se izmikajo konvencionalnim, medijsko vse preveč eksploatiranim držam. Bertokova telesa so posode bolečin in užitka, kamor se vpisujejo sledi nasilja, sadomazohizma, ne nazadnje tudi smrti. Zdi se, da je s ciklom Post Mortem njegovo raziskovanje teme smrti prispelo do nekega zaključka; vsekakor bo zelo težko pričakovati fotografov naslednji korak.

Matjaž Brulc